יציאת מצרים החדשה

אחרי 20 שנות מחקר אותן הקדישה ד"ר עדה אהרוני לכתיבת הספר הייחודי "עידן הזהב של יהודי מצרים - עקירה ותקומה בישראל", הושק הספר בטקס חגיגי

מאת יורם מארק-רייך

בבית התאחדות עולי מצרים בישראל – המרכז לשימור מורשת יהודי מצרים התקיים בשבוע שעבר ערב השקה חגיגי לספר "עידן הזהב של יהודי מצרים – עקירה ותקומה בישראל", שראה אור בהוצאת אוריון.

ד"ר עדה אהרוני הפיקה, ערכה והנחתה את הערב, הרגישה את החשיבות העליונה שבהוצאת הספר לאור, אשר מקפל בתוכו 73 נרטיבים עובדתיים שכתבו יהודים יוצאי מצרים אשר סיפרו על העקירה האכזרית מבתיהם, דרך צאתם מאונס ממצרים בחוסר כול וכיצד השתקמו ובנו את חייהם מחדש בישראל, תוך תרומה מירבית לבנייתה של מדינת ישראל. היא מנתה את מעלותיו של הספר, וציינה כי הוא משמר את זכר הקהילה היהודית הגדולה והמפוארת במצרים ומוסיף ענף למורשת העם היהודי.

ד"ר עדה אהרוני היא סופרת וחוקרת יהדות מצרים, וגם מי שעמדה מאחורי יוזמת הוצאתו של הספר לאור, ומי שערכה אותו. בטקס נכחו קרוב למאה איש. לבנה זמיר, יו"ר ההתאחדות, הרגישה את התרומה שיש לספר מיוחד זה בשימור והפצת מורשת יהודי מצרים לדורות הבאים.

יו"ר מפלגת העבודה ח"כ יצחק בוז'י הרצוג, אשר נבצר ממנו להגיע מחמת היותו בירדן באותו עת, שיגר את ברכותו שהושמעה באוזני הנוכחים באמצעות הטלפון. הרצוג הזכיר בהקלטה שאמו אורה הרצוג הינה יוצאת מצרים, וברכתו על הספר המופלא הזה הושמעה לנוכחים בטלפון.

ד"ר אהרוני קראה מעל הבמה לממשלת ישראל להכיר בהיסטוריה ובנרטיב של קהילת יהודי מצרים וללמדה במסגרות הלימוד במשרד החינוך, מקטנים ועד גדולים באשר הדור הצעיר כלל לא מכיר את מורשת אבותיו.

בזה אחר זה דיברו חברי הנהלת הספר: המנהל האקזקוטיבי סא"ל במיל' דוד שאול סיפר על תהליך איסוף החומר הרב אשר ממנו נבנה הספר, ועל מרכזיות שיתוף הפעולה בכל מהלך העבודה על הספר עד הגיעו לבית ההוצאה לאור. דוד כהן הקיש מן הפרט אל הכלל. הוא סיפר שבאמצעות סיפורה האישי של משפחתו, ושל כל הכותבים בספר, נחשף לראשונה לסיפורה של העקירה ועליית הקהילה היהודית המצרית ארצה. הוא ציין שלפני כן לא שמע סיפוריה של קהילה זו והדגיש כי מעולם לא לימדו על כך בבית הספר.

ציונה אוזצקיר-מעוז אשר סיפורו המרגש של אביה נמצא בספר סיפרה כיצד ד"ר אברהם מטלון בחר לה את השם ציונה בעוד הוא ואביה ליבש מסרי-מישורי יושבים בכלא במצרים בשל פעילות ציונית. ליבש מסרי-מישורי היה יו"ר התאחדות עולי מצרים בישראל במשך 30 שנה. דליה רהב, שהייתה חברה בוועדת העריכה, סיפרה כיצד ריאיינה ושיכתבה את סיפורו של מאיר זעפרן מנידוני ה"פרשה" – מבצע סוזנה אשר בעטייה סבל עינויים במשך שבע שנים בכלא המצרי במדבר אל-תור בסיני. דוד שאול הזכיר בין היתר את מחקרו של עזי נגר על תרומתם של יוצאי מצרים לתנועה הקיבוצית.

ד"ר עדה אהרוני: "השקעתי בספר זה 20 שנה של מחקר על קהילת יהודי מצרים שלאחר למעלה מ- 2,000 שנה נעלמה ואיננה. ספר מרתק זה מהווה פריצת דרך בתיעוד ההיסטוריה ומורשתם התרבותית העשירה של היהודים במצרים במאה העשרים. הוא בעל חשיבות עליונה בסוגיית העקירה של הקהילה היהודית המפוארת במצרים. בספר 73 סיפורים אישיים מרתקים מלווים בתמונות, שנכתבו על-ידי אנשים שנעקרו ממצרים בתקופה הגורלית בין 1967 – 1948. גורל דומה התרחש לגבי הקהילות היהודיות בכל אחת מארצות ערב, והספר הנוכחי הוא דוגמה לכך. מחקר זה מהווה תרומה מכרעת להבנת חלק חשוב מהסכסוך הערבי-ישראלי שנעלם מעיני המנהיגים והתקשורת. התובנות המשתמעות מהנרטיבים יכולות לסייע לקידום הפיוס והשלום בין ישראל לשכניה הערבים והפלסטינים. בסיפורים גם תיאור מרגש של ההסתגלות וההתחדשות המוצלחות של היהודים ממצרים בביתם החדש ותרומתם האדירה למדינת ישראל בכל התחומים: במדע, באקדמיה, בספרות, באמנות, חקלאות, בטחון, רפואה, חינוך ,כלכלה ועוד. ספר חדשני זה מהווה עבודה רבת ערך ומשאב לחוקרים, למנהיגים, למחנכים, לקהל הרחב, ולדורות הבאים.

ד"ר עדה אהרוני

ד"ר אהרוני הזכירה שבין הנרטיבים בספר, סיפורו של אלי כהן, אשר עונה וניתלה בסוריה בעוון ריגול למען ישראל. סיפור נידוני ה"פרשה" וביניהם הסיפור הטרגי של מאיר זפרן, החיפאי היום. סיפורם של עובדיה הררי אשר היה אחראי לפרויקטים ביטחוניים ראשונים במעלה, הסיפור על המנהיג הציוני והמדען מהמחלקה להנדסה כימית בטכניון (בעלה של עדה אהרוני), ועוד רבים וטובים אשר תרמו לביסוסה של מדינת ישראל בתחומים רבים כולל תרבותיים וספרותיים.

בספר מופיעים מאמרים ממחקריה של ד"ר עדה אהרוני על הקהילה המפוארת של יהדות מצרים, בת יותר מ-2000 שנה, ועל היעלמותה במחצית השנייה של המאה העשרים. לספר יש תרומה גדולה להכרת חלק חשוב שנעלם מהסכסוך הישראלי-פלסטיני, כי הוא מראה בבירור ועל-פי עובדות חיות, כי פליטי 1948 הערבים אינם הקורבנות היחידים שנעקרו עקב הסכסוך הזה. היו הרבה יותר יהודים מארצות ערב שנעקרו וגורשו מאשר פלשתינים שברחו מישראל, והרכוש היהודי היה רב יותר מאשר הרכוש הפלשתינים.

בתוכנית האמנותית סופרו נרטיבים מרתקים על העקירה ועל הדרמות הטרגיות וגם על נקודות אור. כך הועלה סיפורו המרתק של ילד ערבי שמשפחתה של אהרוני אימצה, ואשר עזר למהלך הפעילות הציונית ב"מכבי – החלוץ", סיפור מרגש המצביע על יחסי אהבה ורעות בין העם היהודי לעם המצרי. ליליאן עבאדה סיפרה על מאסרו של אביה במצרים ועל דרך עלייתם ארצה, ועתליה רוזנברג, העורכת הלשונית של הספר, סיפרה מתוך ספרה של עדה אהרוני: "קירוב לבבות", על המלוכייה – המאכל הלאומי של יהודי מצרים.

חתמה את התוכנית דליה רהב בפתגמים בערבית ובעברית מהווי יהודי מצרים. לסיום הוגש כיבוד עשיר כמיטב המסורת היהודית-מצרית. שמואל היימן בירך על המוגמר והודה לד"ר עדה אהרוני, בשם הקהל, על ייזום, הפקה ועריכת הערב והספר החשוב. כך הגיע אל סיומו ערב מיוחד שהנציח את המורשת העשירה של יהדות מצרים לדורי דורות.

בית הכנסת שער השמיים בקהיר